

Другий фронт великої війни: Як Україна перейшла до **воєнної економіки**

2022-06-08

Юлія Свириденко

Перший віце-прем'єр-міністр — Міністр економіки України

1. Триває війна за нашу незалежність і за наше майбутнє. Чому українська економіка вистояла

З першого дня російського вторгнення український бізнес відчув на собі її наслідки. Ворог зруйнував логістичні ланцюжки, виробничі потужності, змусив людей тікати з рідних міст і сіл. На початку війни більшість зовнішніх експертів не вірили у нашу здатність вистояти. Але ми в черговий раз довели, що українці - нація сильних і вільних людей.

В перші дні російського вторгнення економіка перебувала в шоковому стані, тому знадобилися швидкі дії, аби повернути країну до економічного життя.

Наші три основних економічних досягнення за цей час:

- 1) макроекономічна стабільність,
- 2) працюючий банківський та
- 3) приватний сектор.

Попри війну ми 1) пройшли посівну кампанію, 2) вдало завершили опалювальний сезон, 3) банки продовжують кредитувати бізнес, 4) магазини та аптеки працюють, 5) харчові виробництва годують людей, 6) енергетика й далі живить підприємства по всій Україні, а 7) логістика, попри всі складнощі, сполучає виробника та споживача.

2. Наші дії в економіці були зосереджені на ключових напрямках

1. Макроекономіка

В перші дні війни НБУ зафіксував курс гривні, чим попередив її знецінення. Ми зберегли українські золотовалютні резерви НБУ на рівні 90% від довоєнного і втримали економічну стабільність. Прогнозованість — найкраще, що ми могли зробити для бізнесу на початку війни.

2. Все для армії

Ми залучили понад 22 тисячі підприємств, установ і організацій для виконання мобілізаційних завдань. Впродовж перших десяти днів війни вони почали виготовляти товари та надавати послуги, передбачені мобілізаційними планами. Ця важлива складова воєнної економіки і зараз перебуває у центрі нашої уваги. Звичайно, кожне з цих підприємств мало складнощі на початку роботи, але їх усували в ручному режимі і в цілому успішно запустили цілі сектори, які сьогодні обслуговують ЗСУ. Зокрема, харчову, легку промисловість та машинобудування. Ми з перших днів запровадили бронювання від військової служби працівників підприємств, залучених до мобілізаційних завдань, підприємств, що забезпечують життєдіяльність населення та функціонування економіки. А зараз створюємо електронну систему бронювання, яка суттєво пришвидшить цю процедуру і переведе її в онлайн.

3. Стимулювання пропозиції

Реалізували концепцію централізованого замовлення для виробників харчових продуктів, лікарських засобів тощо. Вирішили питання забезпечення приміщеннями та обладнанням для розміщення виробництв таких важливих сьогодні оборонних підприємств.

4. Спрощене оподаткування

Радикально знизили податкове навантаження — дали можливість переходу підприємств на спрощену систему оподаткування (2% від обороту без ПДВ та податку на прибуток). Запровадили спеціальний режим оподаткування резидентів Дія Сіті - ІТ-компаній (можна обирати, який корпоративний податок сплачувати). Скасували плату за землю на територіях, де ведуться бойові дії. Звільнили підприємців від відповідальності у разі неможливості виконання платниками податків своїх обов'язків.

5. Дерегуляція

Провели безпрецедентну дерегуляцію, про яку могли тільки мріяти у довоєнний час: 48 дозволів, 19 ліцензій та 500 інших публічних послуг для

бізнесу переведені на декларативний принцип. Запроваджено мораторій на перевірки бізнесу. На період воєнного стану продовжили дію дозволів і ліцензій. На один рік пролонгували дію атестатів про акредитацію органів з оцінки відповідності, термін яких спливає у воєнний час. Продовжили строки чинності результатів повірки засобів вимірювальної техніки в умовах воєнного стану. Вдосконалили механізм подання підприємцями декларацій для отримання дозволів та ліцензій. Тепер ця послуга доступна через портал та додаток ДІА.

6. Доступ до фінансування

Шок війни призводить до відтоку капіталу. Тому ми спростили кредитування — **будь-яке підприємство може отримати до 60 млн грн під 0%.**

Відкрили доступ **продовольчим торговим мережам до кредитів під 5%** на 1 рік для поповнення обігових коштів на суму до 1 млрд грн.

За програмою **«Доступні кредити 5–7–9%»** зняли обмеження у період воєнного стану щодо верхньої граничної суми отриманої державної допомоги за останні три роки. Загалом за програмою «5–7–9» бізнес оформив більше 40 тис запозичень, а кредитування здійснюють 42 банки-партнери.

7. Продовольча безпека

Ми встановили максимальний строк розрахунків за товари вітчизняного виробництва — не пізніше, ніж через 10 днів після виставлення рахунку — і так гарантували безперебійну роботу продовольчих підприємств. Створили умови для безвідсоткового кредитування аграріїв, завдяки чому вдалося провести посівну кампанію в 23-х областях України. Зняли вимогу щодо граничного рівня торговельної надбавки (націнки) на окремі продукти харчування і забезпечили їх присутність в магазинах. Спростили вимоги до маркування імпортованих продуктів харчування для їх швидшого ввезення під час воєнного стану. Аграріям, що обробляють до 10 тис га землі, держава компенсує відсотки за кредитами. Долучаємо до підтримки аграрного бізнесу міжнародні неурядові організації, які акумулюють фінансову допомогу для українських сільгоспвиробників. А ще ми створили унікальну Національну платформу продовольчої безпеки, де виробники і торговельні мережі можуть контактувати одне з одним на базі Держпродспоживслужби, яка раніше сприймалася бізнесом виключно, як орган контролю.

8. Релокація

Реалізували програму переміщення підприємств на безпечні території Західної та Центральної України. Вже більше 600 бізнесів переїхали до нових громад, майже 400 з них відновили свою роботу, ще понад 250 бізнесів знаходяться у стані переїзду. За перевезення майна релокованих вітчизняних підприємств платить держава, а цю функцію виконують «Укрзалізниця» та «Укрпошта». Ми допомагаємо релокованим підприємствам з оперативним підключенням до газо-, електро- та водопостачання. Даємо можливість оренди об'єктів державної власності під розміщення виробничих потужностей релокованих підприємств за 1 грн/кв м. А ще допомагаємо налагоджувати нові комерційні зв'язки, виходити на нові ринки, в тому числі, іноземні, перебудовувати логістичні шляхи. ДП «Прозорро.Продажі» спільно з маркетплейсом E-Tender створили платформу цифрової взаємодії усіх учасників програми релокації.

9. Пальне

Пальне — це кров економіки. **Україна стала першою країною Європи, яка повністю відмовилася від російської нафти, газу та нафтопродуктів. Ми заплатили за це високу ціну — черги на АЗС та шоківий попит.** Проте сьогодні ситуація значно покращилася, черги стають меншими, хоча добове споживання постійно росте, адже українці повертаються додому, а компанії - до роботи.

Хоча ворог зруйнував наше внутрішнє виробництво, яке до війни давало 20% обсягу пального для України, ми за 2 місяці повністю перебудували логістичні маршрути.

У травні ми отримали великі черги на АЗС, і максимально спростили усі митні процедури.

Скасували акциз та знизили до 7% ПДВ на пальне, що дозволило операторам ринку в перші два місяці війни наростити імпорт без суттєвого здорожчання.

Скасували дозволи на в'їзд автоцистерн для доставки пального в Україну.

Забезпечили можливість приймати пальне в портах Дунаю. Здійснюємо позачергове оформлення пального на кордонах з боку митниці та прикордонної служби.

Митниці влаштували окрему «зелену» смугу для бензовозів з Польщі. Синхронізували графіки роботи АТ «Укрзалізниці» та польської РКР, що дає змогу в оперативному режимі вирішувати проблемні питання.

У травні ми імпортували 345 тис тонн пального з абсолютно нових логістичних маршрутів через наш західний кордон.

Ми також змогли домовитися з Урядом Польщі про екстрені поставки бензину та дизелю в Україну з польського державного резерву.

10. Ринок праці

Ми практично миттєво розробили і провели через Верховну Раду Закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», який вже набрав чинності. Він доповнює діюче законодавство новими нормами. Зокрема, тепер працівник може розірвати трудовий договір за власною ініціативою у зв'язку з веденням бойових дій, запроваджується можливість призупинення дії трудового договору, що не тягне за собою припинення трудових відносин, дозволена тривалість робочого часу у період дії воєнного стану збільшується до 60 годин на тиждень.

Так само швидко був розроблений і прийнятий Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану», яким значно спрощений порядок постановки на облік безробітних, враховані потреби людей, які втратили і роботу, і документи.

Розробили законопроект про *договірний режим трудових відносин* для малого та середнього бізнесу. Він вже ухвалений парламентом в першому читанні.

Для стимуляції працевлаштування внутрішньо переміщених осіб започаткували програму, згідно з якою протягом двох місяців підприємства отримують *компенсацію* по 6,5 тис грн за кожного такого працівника.

Ми відкрили опцію подачі заявок для компенсації на порталі та в додатку ДІА. На цей напрямок Уряд спрямував 200 млн грн.

Запустили *телеграм-канал «Робота зараз»*, де Служба зайнятості допомагає роботодавцям знайти персонал, та *чат-бот* з інформацією щодо трудових відносин під час війни.

Зупинили дію деяких процедур кадрового обліку найманих працівників, що заощаджує час та зусилля підприємців.

Уряд виділив додатково на виплату допомоги по безробіттю 1,3 млрд гривень.

Навіть під час війни заборгованості по виплаті допомоги безробітним немає.

11. Міжнародна торгівля

Досягли домовленості з Великою Британією, Європейським Союзом, Канадою про скасування ввізних мит на українські товари — і це перші кроки по втіленню нашої економічної стратегії. ЄС також зупинили на рік стягнення усіх антидемпінгових та захисних мит на українську сталь.

США скасували 25% мито на українську сталь. Сполучені Штати припинили антидемпінгове розслідування відносно українського меду, а Канада ухвалила рішення не застосовувати антидемпінгові заходи стосовно українського прокату.

Почалися переговори щодо укладення Угоди про вантажні перевезення автомобільним транспортом між Україною та Європейським Союзом. Це буде угода яка формалізує практичні домовленості про скасування автодозволів.

Впорядкували фітосанітарний контроль на кордоні з Польщею, що прискорило експорт української сільськогосподарської продукції.

Домовились про «шляхи солідарності» через ЄС, якими українські вантажі будуть проходити швидко.

Створюємо альтернативний логістичний експортний напрямок через західний кордон.

Єврокомісія закликала керівників компаній у галузі інфраструктури надати необхідні залізничні слоти між центрами перевантаження та портами ЄС.

Ми також працюємо над розблокуванням українських портів заради відновлення експортного потенціалу України та глобальної продовольчої безпеки. Але це чи не найбільш складне завдання військової економіки.

Підтримуємо діалог з урядами країн Африканського, Азійського та Американського континентів.

Україна залишається важливим гравцем на глобальних ринках.

12. Економічна стратегія

Ми **розробили** ключові положення *Нової економічної стратегії* для України і **зараз пишемо** детальний *План післявоєнного відновлення та розвитку United24*.

- В ньому ключовим є дерегуляція, мінімальне втручання держави в роботу бізнесу та локалізація на рівні не менше 60%.
- План також включає програму, яка стимулюватиме повернення наших громадян в Україну та забезпечить їхню інтеграцію до ринку праці.

Дослідження *Advanter Group* демонструють, що на початку березня 74% підприємств зупинили свою роботу, тоді як у квітні таких було лише 21%. А 15% бізнесів навіть змогли **збільшили обсяги виробництва**.

За даними опитування *Інституту економічних досліджень*, **виробничі очікування підприємців наразі позитивні**. Понад 32% планують зростання в наступні два місяці, 34% прагнуть збільшити обсяги продажів, є стійкі очікування припинення тенденції до скорочення зайнятості. Важливо зберегти та розвинути курс на підтримку бізнесу у період війни та післявоєнної відбудови.

Саме приватна ініціатива здатна витримати усі неймовірні навантаження, стабілізувати економіку та в майбутньому виступити драйвером прискореної відбудови і розвитку.
